

Filologijos krypties slavų filologijos studijų programų vertinimo apžvalga 2005

Slavų filologijos programos, kaip žinome, išgyveno milžinišką krizę, kuri, be jokios abejonės, paveikė jas pačias, fakultetus, kuriuose jos yra, ir jose dėstančius žmones. Pagrindinė šių studijų problema yra ta, kad jos, bendrai paėmus, gana nepopuliarios. Jų nepopuliarumą lemia tai, jog programų vykdytojai (katedrų vedėjai) tvirtai laikosi tradicinės filologijos sampratos. Tos sampratos jau atsisakė pasaulio universitetai, nes jie paprasčiausiai negali sau leisti tokios prabangos – dėstyti grynąją filologiją, kuri rengia kalbotyros specialistą - universiteto dėstytoją. Klasikinė filologijos programa – turtingos valstybės bruožas. Šiuolaikinis akademinis pasaulis, tie kuklesnieji, renkasi labiau pritaikomas programas.

Iš kitos pusės suprantama, kad persitvarkymas negali vykti per kelis mėnesius ar net metus. Jį sąlygoja įvairios išorinės ir vidinės institucijos aplinkybės, bet, visų svarbiausia, dėstytojų vidinis nusiteikimas ir ryžtas keistis. Tačiau mums susidarė įspūdis, kad universitetai iš esmės nesirūpina dėstytojo dvasiniu gerbūviu ir kūrybinio potencialo skatinimu. Kad dėstytojas galėtų rengti šiuolaikinę programą, jam būtina universiteto, fakulteto parama mezgant kontaktus su kitais akademinio pasaulio atstovais, universitetais. Visuose universitetuose – Vilniaus, Vilniaus pedagoginiame, Šiaulių – dėstytojų kelionės į užsienį neremiamos (jei dėstytojas negauna pats pilno finansavimo tai kelionei iš sponsorių), stažuocių plano nėra, į kūrybines atostogas jie praktiškai neišeina. Taigi, universitetai tik eikvoja savo žmonių resursus, jų netausodami – tuo jie neatsilieka nuo UAB'ų, tik produktas, kurį sukuria jų darbuotojai, yra kitokio pobūdžio, neapčiuopiamos ir prieštaringai vertinamos vertės.

Neturėdami institucinio palaikymo ir neremiami valstybinės politikos, tokie akademiniai vienetai kaip slavų filologijos katedros (tarp jų net pačios, regis, pažangiausios) užsidaro savyje ir užima gynybines pozicijas; negalėdami reikštis kitaip, dėstytojai publikuoja daug akademiinių darbų, kurie tarsi liudija apie kiekvieno individo vertę, tačiau iš esmės nesudaro integralios visumos su vykdoma programa. Dėl to, nors tai nuskambės paradoksaliai, Vilniaus pedagoginio universiteto slavistikos programos ir jų vykdytojai atrodo optimistiškiau, nei, tarkim, garbaus Vilniaus universiteto ar Šiaulių universiteto slavų filologijos programos, kurios dėl įvairių priežasčių prarado taikomąją kryptį šiuolaikiniame kontekste. Mat Vilniaus pedagoginiame universitete slavų filologija yra sutelkta atskirame fakultete, t.y. turi didesnės įtakos sprendimų priėmime; jos tikslas yra pragmatinis – išugdyti mokytoją, tuo tarpu kai kitų vertintų programų tikslai yra abstraktūs ir su darbo rinka nesusiję.

Visos slavų filologijos programos yra gana abejingos darbo rinkai. Ne tik kad niekas rimtai nesidomi, į kokią rinką išeina universitetą baigęs studentas, bet ir nededa pastangų tai rinkai paruošti. Ir tai nėra tų programų kaltė – tokią situaciją diktuoja bendra universitetinio lavinimo politika, akivaizdžiai ignoruojanti būtiniausius įgūdžius, kurių prisireikia, vos tik užvėrus universiteto duris: (1) vadybos ir lyderiavimo įgūdžių, (2) puikių IT įgūdžių ir (3) užsienio kalbų įgūdžių (tokią darbdavių pageidaujamų įgūdžių klasifikaciją). Jei labiausiai apčiuopiami IT įgūdžiai jau tapo beveik pasiekiami, nors dar netobuli, tai dėl užsienio kalbų norisi šaukte šaukti: skaitykite ES dokumentus! Darykite išvadas! Studentas, kurio užsienio kalbos/ų tobulinimui skirtos tik keturios akademinės valandos 2-3 semestrus, apgailėtinais atrodo ne tik Europos Sąjungos kontekste – jis nepageidaujamas ir Lietuvos rinkoje. Paviršutiniškos profesinės anglų kalbos žinios, retai ištariamasis vokiškas žodis ir tik svajonėse ištarta prancūzų kalbos frazė – štai mūsų absolventų багаžas. O Europoje priimta, kad žmogus mokėtų visas tris kalbas ir dar kaimynų kalbomis bendrautų. Europos Sąjungos dokumentuose, juose pateikiamoje statistikoje nurodoma, kad Lietuva kalbų mokėjimu stovi vienoje iš paskutinių vietų.

Būtina, kad visos Lietuvos mastu būtų sustiprintas užsienio kalbų mokymas. Ne simboliškai, ne pirmame, antrame ir trečiame semestre, po kurių studentai iki diplomo gavimo užsienio kalbą užmiršta, bet nuo bakalauro studijų pirmojo semestro iki doktorantūros pabaigos. Laisvas darbo jėgos judėjimas, konkurencija darbo rinkoje kelia šią sąlygą, ir kuo anksčiau užsienio kalbos bus tvirtai integruotos į universitetų studijų programas, tuo lengviau bus spręsti daugybę valstybei rūpimų klausimų, jų tarpe žmonių užimtumo bei emigracijos.

Norėtume trumpai paliesti ir visai kitą mūsų vykdytų programų vertinimo pusę. Manytume, jog penkiolikos, nors ir giminingų, programų vertinimas per pusmetį yra per didelis krūvis vienai ekspertų grupei. Būtina prisiminti, kad šį darbą dirbame tik savo laisvalaikiu.

Darbo apmokėjimas irgi yra neadekvatus. Paprasčiausi skaičiavimai rodo, kad už vienos programos įvertinimą visi grupės nariai (5 žm.) gauna apie 333 Lt, t.y. 67 Lt į rankas. Į tai įskaičiuojamas programos dokumentų skaitymas, vizitas į aukštąją mokyklą, programos analizė, ekspertų susitikimai, programos aprašymo tikslinimas ir kt. Tokie įkainiai yra seniai pasenę, juolab, kad šis atsakingas darbas (nors ir įteisintas Ministro įsakymu) dirbamas laisvalaikio metu.

Tai ypač juntama ir pasverama tada, kai programų vertinimas neįtinka aukštosios mokyklos atstovams, kaip tai atsitiko su VU Slavų filologijos katedros programa. Mūsų, eksperčių, kompetencija buvo įžeidžiai suabejota, devynių puslapių pykčiu putojantis raštas baigėsi siūlymu mus diskvalifikuoti. Jei SKVC niekaip į tokį raštą nereaguos, vadinasi, bus pripažinta, kad tokia bendravimo kultūra tarp SKVC ir aukštųjų mokyklų yra priimtina, o savo kviestų ekspertų SKVC nesaugo ir negina. Tai nebūtų gera praktika, nes tai būtų signalas aukštosios mokyklos atstovui, jog jis turi reikalą ne su SKVC atstovaujančia ekspertų grupe, o su grupele individų, kurie nesivelia į konfliktą ir nesigina, nes, matyt, yra kalti.

Daug patyrėme ir sužinojome per šį vertinimo laikotarpį. Tikimės, kad mūsų programų vertinimas ir rekomendacinės pastabos bus nors šiek tiek naudingos visoms susijusioms institucijoms.

Slavų filologijos eksperčių grupės vardu

Pagarbiai,

Ligija Kaminskienė
MRU užsienio kalbų katedros vedėja, docentė
2005 m.